

Hvem er opposisjonen når leder av kontrollutvalg skal velges?

Kommunal Rapport 18.11 2019

Hvem som er posisjon og hvem som er opposisjon i et kommunestyre eller fylkesting vil kunne variere både over tid og fra sak til sak.

Verken lovteksten eller forarbeidene gir noen klar veiledning på hva som er «samme gruppe» som ordføreren. Uttrykket må dermed tolkes ut fra den sammenhengen det inngår i og formålet med bestemmelsen, skriver Jan Fridthjof Bernt

SPØRSMÅL: Hvordan skal bestemmelsen i den nye kommunelovens § 23–1 om at lederen av kontrollutvalget «kan ikke være medlem av samme parti eller tilhøre samme gruppe som ordføreren» tolkes? Hva ligger i begrepet «gruppe»? Det er et spenn her fra registrerte valglister, politiske samarbeidsavtaler og valgteknisk samarbeid ved fordeling av verv. Hva er en «gruppe» i denne bestemmelsen?

SVAR: Dette er en bestemmelse som ble satt i lovteksten i proposisjonen til kommuneloven av 2018. I en fyldig tolkningsuttalelse fra departementet 7. oktober 2019 gis en utførlig redegjørelse for forhistorien til og begrunnelsen for denne regelen.

Bakgrunnen var et ønske om å få lovfestet en ganske utbredt praksis der leder kontrollutvalget velges fra «opposisjonen» for å sikre et uavhengig og kritisk blikk på virksomheten i kommunen. Problemet var å finne et godt uttrykk i loven for hvem dette skulle omfatte. Hvem som er posisjon og hvem som er opposisjon i et kommunestyre eller fylkesting vil kunne variere både over tid og fra sak til sak, og departementet valgte derfor å knytte avgrensningen til hvilket parti eller hvilken «gruppe» ordfører tilhører.

«Parti» er her normalt et greit kriterium, vanskene oppstår først og fremst når man skal fastslå hvem som tilhører «samme gruppe» som ordfører. Verken lovteksten eller forarbeidene gir her noen klar veiledning, og uttrykket må dermed tolkes ut fra den sammenhengen det inngår i og formålet med bestemmelsen.

Det betyr, påpeker departementet, at vi ikke kan bygge på at «gruppe» i § 23–1 betyr det samme her som andre steder i loven, som §§ 7-5, 7-6, 7-7 og 7-10.

Formålet med bestemmelsen er, uttaler departementet, «et ønske om å skape en viss grad av politisk avstand eller uavhengighet mellom ordføreren og lederen av kontrollutvalget». Dette tilsier at «gruppe» her ikke skal tolkes vidt, men være begrenset til situasjoner der det er tale om et etablert og eksisterende samarbeidsforhold mellom en avgrenset krets folkevalgte, på linje med det som er tilfelle for tradisjonelle partigrupper, med utgangspunkt i de lister de enkelte folkevalgte er innvalgt til i kommunestyret eller fylkesting.

En folkevalgt blir derimot ikke utelukket fra valg pga. «den mer perifere koblingen som oppstår mellom personer som er medlemmer av ulike partier som mer eller mindre tilfeldig stiller felles listeforslag ved valg til formannskapet eller inngår andre former for formelle eller uformelle samarbeid i løpet av valgperioden.»